

Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce
Posudek - Závěrečná práce - CZV

Student: Petra HEFLEROVÁ

Obor: ČJ - D

Název práce v českém jazyce: Filmové adaptace literárních děl ve výuce literatury na SŠ

Název práce v anglickém jazyce: Film adaptations of literary works in teaching literature in high school

Vedoucí práce: Mgr. Filip Koberec, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Ondřej Hausenblas

Na začátek je potřeba uvést, že diplomová práce byla odevzdána bez závěrečné konzultace. Celý text odevzdané práce působí dojmem výrazné „nedotaženosti“. V úvodní kapitole chybí jasně stanovený cíl a objasnění metodologie práce; cíle a metodologii nenajdeme ani v abstraktu práce; je potřeba jít až k zadání: „zmapovat zásady analýzy a interpretace filmu“ (tento cíl byl naplněn ve větší míře), „zjistit podrobnosti a rozdíly s analýzou a interpretací literárního textu“ (tohoto cíle, který byl klíčový pro metodologii praktického didaktického návrhu, dosaženo nebylo; jinými slovy: práce se ho na několika místech jen „dotkla“ – zejména tam, kde byly citovány pasáže z Monacovy monografie srovnávající román a film) a nakonec „najít (případně navrhnout další) možnosti využití filmu/filmových ukázek ve výuce literatury“ (to už je cíl, jehož dosažení se budeme věnovat níže v souvislosti s praktickou částí). Samotný pojem interpretace není vyjasněn a je v textu užíván volně či intuitivně. Přestože jsou v teoretické části nabídnuty určité analytické kategorie, není dostatečně dokázáno jejich využití při analýze filmu a literatury. Teoretická část má charakter kompilátu, chybí vlastní „přemýšlivý hlas“, který by prováděl analýzu, syntézu a hodnocení pojednávaných témat a pojmů. To ale neznamená, že bychom popírali, že diplomantka dokázala, že prostudovala sekundární literaturu k tématu (především díla Bordwella a Thompsonové, Monaca, Kokeše či Foster) a že na základě studia těchto teoretických děl vytvořila určitou přehlednou strukturu pro analýzu filmu. Nicméně podstatným nedostatkem je, že v podstatě zůstala stranou analýza literárního narativu (a konkrétní poetiky Hrabalova textu a jeho individuálního autorského stylu), přestože naratologie pro popis adaptace narativů napříč různými médii poskytuje nástroje. U kapitoly 3.1 Hodnocení chybí, jak zde uvedené postřehy využít ve výuce. V kapitole 3.3 Film z hlediska sémiotiky se setkáváme s pojmy „vzdělání ve filmovém jazyce“ či „filmová sečtělost“. Nabízí se otázka, jak je rozvíjet. V kapitole „Divácká kompetence“ je cenná definice pojmu divácká

gramotnost a divácká kompetence: jaké jsou složky této kompetence? Jak ji rozvíjet? Jak tato kompetence souvisí s rozvojem čtenářské kompetence?

Pro zhodnocení teoretické části je podstatné, nakolik poznatky teoretické části využila autorka v didaktickém návrhu: v případě této diplomové práce jsme svědky toho, že k propojení teoretické a praktické části došlo jen do určité míry. Cílem praktické části bylo stanovit zásady výběru vhodné filmové (didaktický potenciál filmu) a literární ukázky. Didaktický potenciál explicitně nebyl formulován ani u vybrané Hrabalovy novely ani u Menzelova filmu. Dále měla diplomantka za cíl na vybraném příkladu (textu a filmu) navrhnout konkrétní výukové aktivity. „Cílem praktické části mé diplomové práce je navrhnout několik různých aktivit“ (s. 57) V praktické části nám diplomantka nabízí interpretaci novely a filmu *Ostře sledované vlaky*. Vybíráme-li si dílo k interpretaci ve vysokoškolské kvalifikační práci, měli bychom si vyhodnotit jeho dosavadní odbornou recepci (případně i recepci didaktickou) a ujasnit si metodologii interpretace. Navržené členění „interpretační kapitoly“ (Stručný děj a interpretace novely; Téma; Kompozice; Jazyk; Poselství textu; Co je možné použít ve výuce) není zdůvodněné. Zejména úvodní podkapitola má úroveň převyprávění, kterou bychom neočekávali ani od absolventa střední školy; nebyla uplatněna žádná metodologie, žádná teoretická východiska pro analýzu a interpretaci (ani strukturální analýza vyprávění, ani teorie fikčních světů...); i použití kategorií analýzy prózy, které jsou uplatňovány u maturitní zkoušky, by bylo bývalo šťastnější volbou. Není tam ani popis, ani analýza, jen „záblesky“ interpretačních postřehů: symbolika mrtvých zvířat, bílé barvy, postřehy ohledně spojení individuální situace a velkých historických událostí... Pozstavme se u této formulace: „Vzhledem k tomu, že novela je na rozdíl od některých jiných Hrabalových děl výrazně dějová, je možné ji využít k představení jeho typického autorského stylu – vyprávění historek, vzpomínek.“ (s. 48) V čem spočívá Hrabalův „typický autorský styl“? Proč ho představují zrovna *Ostře sledované vlaky*? Není z jistého úhlu pohledu právě tato Hrabalova novela pro jeho autorský styl nejméně typická – v tom smyslu, že je nejvíce konvenční? V kapitole věnované interpretaci filmu *Ostře sledované vlaky* považujeme podkapitulu zaměřenou na shrnutí děje za zcela zbytečnou. V podkapitole „Co je možné použít ve výuce“ bychom čekali více, než že: „Hlavní hrdina je středoškolákům blízký věkem a tím, co v osobním životě prožívá. To, čím pro ně je film atraktivní, je nepochybně humor a milostné scény.“ (s. 56)

V kapitole Srovnání novely a filmu autorka odkazuje na kapitolu Adaptace – zde bychom čekali konkretizaci procesu adaptace novely do filmového zpracování – to zde nenacházíme, přestože jeden z didaktických návrhů předpokládá, že si žáci proces adaptace vyzkouší.

Závěrečnou kapitolou je „Návrh výukových aktivit“. Přestože se jedná o návrhy pro výuku na střední škole, je opominuta jakákoliv reference na učivo a cíle středoškolské literární výchovy. Na místo rozpracovaného didaktického potenciálu zde najdeme tyto argumenty pro výběr knihy a

filmu: „Jednak jsou kniha i film významné pro českou kulturu, jednak jsou považovány za díla, se kterými by středoškoláci měli být seznámeni, a novela často bývá v seznamu četby pro ústní část státní maturitní zkoušky z českého jazyka.“ (s. 57) Ani jeden „argument“ pro výběr knihy a filmu neobstojí. Všechno jsou to argumenty vnější, odvozené. V čem spočívá význam knihy a filmu pro českou kulturu? Proč jsou tato díla považována za díla, s nimiž by „středoškoláci měli být seznámeni“? V úvodu k aktivitám je uvedena tato formulace: „Proto u jednotlivých aktivit nebudu uvádět, pro který ročník jsou určeny, ale spíše s jakými prekoncepty žáků daná aktivita počítá, jaké znalosti, schopnosti a dovednosti vyžaduje.“ (s. 58) Ačkoliv je to přislíbeno, v návrzích aktivit informace o předchozích znalostech, schopnostech a dovednostech chybí. Nedostatkem aktivit je, že nebyly vyzkoušeny ve výuce, takže pochopitelně chybí jakékoliv vyhodnocení jejich účinnosti ve výuce. Aktivita „Film jako motivační prvek v hodině“ a „Vypravěč“ považuji za zdařilé. Aktivita „Detail ve filmu“ předpokládá „krátké zamyšlení“ ve fázi reflexe, není však uvedeno konkrétní zadání (např. forma argumentačního eseje). Aktivita „Scénář“ je zaměřena na proces adaptace. První varianta „Scénáriste“ obsahuje nejasně formulované uvedení metody a zadání k psaní scénáře. Není jasné, co konkrétně by se měl žák naučit o procesu adaptace. Druhá varianta „Filmový štáb“ obsahuje nedokončenou větu: „Žáci si při ní vyzkouší, jak složitý proces adaptace je, prožijí jej z hlediska štábu i herců a zjistí, jak“ (s. 69). Jednotlivé role u této aktivity musí být nějakým způsobem jasně specifikované, musí být jasné, co má kdo při této skupinové činnosti dělat a s jakým cílem. Závěrem autorka uvádí: „Výukové aktivity jsou různorodé, jejich prostřednictvím chci ukázat, jak široké je využití filmových adaptací ve výuce literatury. Můžeme se zaměřit na srovnání původního díla a jeho adaptace, na samotný proces adaptace, využít film ke zprostředkování teoretických znalostí např. z oblasti kompozice nebo kulturního a historického kontextu vzniku díla, či využít např. napětí ve filmu a tím připoutat pozornost žáků k oběma dílům.“ (s. 73) K případné obhajobě navrhuji, aby autorka demonstrovala, že dokáže obhájit tyto závěry týkající se navržených výukových aktivit.

Diplomovou práci práci předloženou v této podobě k obhajobě považuji za hraniční výkon; k obhajobě ji doporučuji jen proto, že by diplomantka měla dostat příležitost svou práci obhájit a reagovat na výhrady a otázky.

V Praze dne 17. května 2020

.....
Podpis